

ANALÝZA STAVU ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC ZA ROK 2022

MGR. ROZÁLIA CENIGOVÁ

The paper is a report on the state of school libraries in 2022 prepared on the basis of data on school libraries in the so-called Škol report, which was completed by every school and academic library of Slovak Republic. The results of the survey include data on the number of schools and school libraries, their library holdings, number of users and loans, educational and cultural events, technological equipment, staff and management. The analysis indicates that despite an ongoing interest in experiential education, school libraries continue to be significantly underfunded, which affects the expansion of their holdings and informatization. The paper offers proposals to increase the quality of school libraries, including a detailed timeline created by the National Institute of Education and Youth, the goal of which is to support the literacy of elementary and secondary school students.

Keywords: school libraries, national projects, international projects, readership, literacy, National Institute of Education and Youth, report

 rozalia.cenigova@nivam.sk

 Národný inštitút vzdelávania
a mládeže

 www.nivam.sk

Základným materiálom pre vypracovanie analýzy boli štatistické údaje, ktoré vykázali školské knižnice v štatistickom výkaze Škol (MŠVVŠ SR) 10 – 01 za rok 2022 (ďalej len „štatistický výkaz“). Doplňujúcim materiálom boli napríklad informácie z platných právnych predpisov, metodických odporúčaní, interných a vyhodnocovacích správ Národného inštitútu vzdelávania a mládeže (ďalej len „NIVaM“), a to konkrétne metodiky pre školské knižnice, a riadených telefonických rozhovorov so zriaďovateľmi školských knižníc a školskými knihovníkmi. Analýzu dopĺňajú aj informácie o podpore NIVaM školským knižniciam za kalendárny rok 2022 a návrh opatrení na skvalitnenie zabezpečenia prevádzky a činnosti školských knižníc.

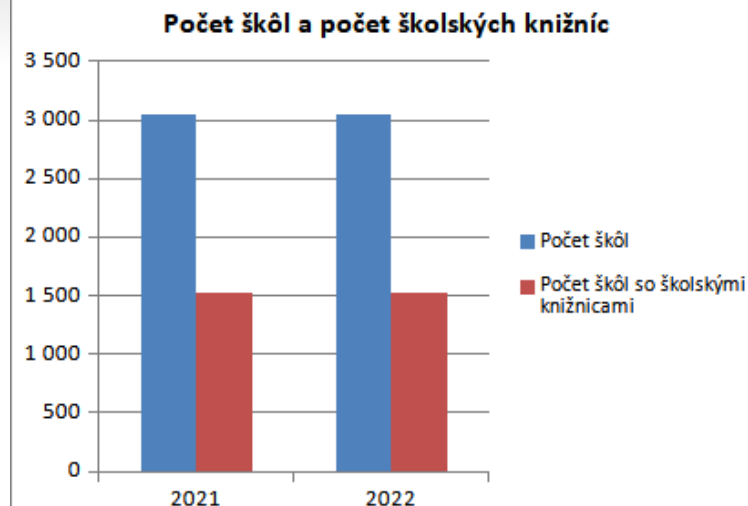
POČET ŠKÔL A POČET ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC

V roku 2022 z 3 052 základných škôl, gymnázií, stredných odborných škôl, konzervatórií a škôl pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami malo približne 50 % zriadenú školskú knižnicu (Tabuľka 1). Ostatné školy využívali na informačné a dokumentačné zabezpečenie výchovy a vzdelávania kabinetné zbierky kníh. V uvedenom období bolo zrušených **7 školských knižníc**, napríklad v dôsledku vyradenia 5 škôl zo siete škôl a školských zariadení Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo školstva“), a bola zriadená **1 školská knižnica**. Len pre zaujímavosť uvádzame, že najväčší počet zriadených školských knižníc v školách (Graf 1) bol v Trenčianskom kraji (63 %) a zasa najmenší v Bratislavskom a Košickom kraji (43 %).

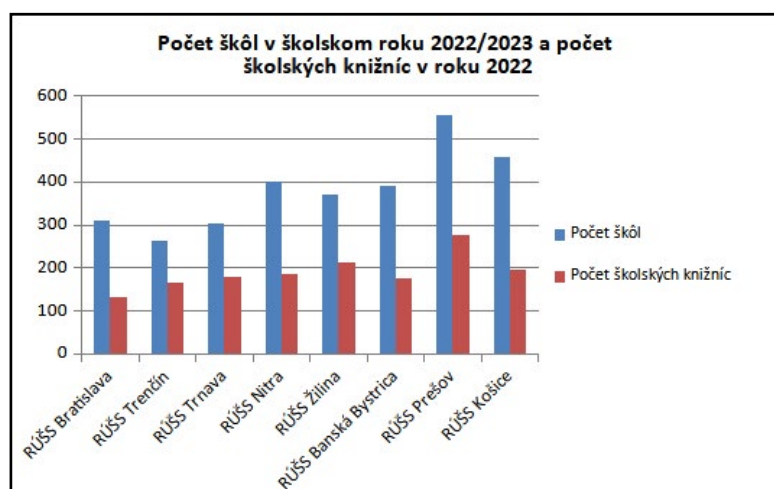
Tabuľka 1 Počet škôl a školských knižníc v rokoch 2021 a 2022

Ukazovateľ	2021	2022	Nárast/pokles (%)
Počet škôl	3 040	3 052	+0,39
Počet škôl so školskými knižnicami	1 531	1 525	-0,39
z toho integrované s verejnou knižnicou	23	23	0

Graf 1 Počet škôl v školskom roku 2022/2023 a počet školských knižníc v roku 2022

knižníc v roku 2022

Graf 2 Počet škôl v školskom roku 2022/2023 a počet školských knižníc v sídle regionálnych úradov školskej správy (RÚŠS)

KNIŽNIČNÝ FOND

Školské knižnice k 31. decembru 2022 evidovali **5 895 999 knižničných jednotiek** (Tabuľka 2). Po ich prepočítaní na celkový počet školských knižníc vychádzalo 3 866 knižničných jednotiek na 1 školskú knižnicu. Na doplnenie uvádzame, že 12 školských knižníc, ktoré sú súčasťou málotriedok, vykazuje už niekoľko rokov menej ako 200 knižničných jednotiek vo svojom knižničnom fonde a len 396 školských knižníc (26 %) uviedlo, že má vo svojich knižničných fondoch aj audiovizuálne, elektronické a iné špeciálne dokumenty.

Počet titulov dochádzajúcich periodík oproti roku 2021 zaznamenal **pokles**, a to o **13 %**. Je to v dôsledku aj toho, že do tohto štatistického ukazovateľa začínajú školské knižnice precíznejšie započítavať len tie

tituly, ktorých evidenciu vedú v pomocnej odbornej evidencii došlých čísiel periodík.

V ročnom prírastku knižničných jednotiek bol oproti predchádzajúcemu štatistickému obdobiu zaznamenaný približne **34 % pokles** a dokonca pri forme kúpou knižničnej jednotky to bol až 50 % pokles ročného prírastku. Uvedený pokles vznikol napríklad v dôsledku nerealizovania rozvojového projektu ministerstvom školstva *Čítame radi* a *Čítame radi 2*, ktorý sa realizoval v priebehu roka 2021. Pre zaujímavosť uvádzame, že najväčší nárast ročného prírastku knižničných jednotiek zaznamenali školské knižnice z Nitrianskeho kraja, a to o 10,03 %, a naopak, výrazne najmenší uviedli školské knižnice zo Žilinského kraja. Bol to pokles až o 64,72 %.

Z celkového počtu **23 školských knižníc integrovaných s verejnými knižnicami** vykázalo ročný prírastok knižničných jednotiek len 16 z nich, čo znamená 70 % pokles.

Školské knižnice vyradili zo svojich knižničných fondov **91 894 knižničných jednotiek**, ktoré nezodpovedali odbornej špecializácii danej školy, boli multiplikátom alebo duplikátom knižničného dokumentu, z obsahovej stránky boli zastarané, prípadne poškodené alebo stratené.

Tabuľka 2 Knižničný fond v školských knižniciach v rokoch 2021 a 2022

Ukazovateľ	2021	2022	Nárast/ pokles (%)
Knižničné jednotky spolu	5 889 029	5 895 999	+0,19
z toho knihy a zviazané periodiká	5 759 651	5 805 266	+0,79
Počet titulov dochádzajúcich periodík	1 016	881	-13,29
Ročný prírastok knižničných jednotiek	184 596	122 443	-33,67
Úbytky knižničných jednotiek	95 386	91 894	-3,66

POČET POUŽÍVATEĽOV

Oproti roku 2021 bol zaznamenaný minimálny pokles **registrovaných používateľov**, a to len o 0,33 % (Tabuľka 3). Najväčšie percentuálne vyjadrenie počtu registrovaných používateľov z celkového počtu potenciálnych používateľov vykázali školské knižnice z Banskobystrického kraja, a to 54 %, najmenšie percentuálne vyjadrenie zase školské knižnice z Bratislavského kraja, a to 37 %.

Pri prepočítaní celkového počtu registrovaných používateľov s celkovým počtom potenciálnych používateľov sa ukázalo, že bol rovnaký ako v predchádzajúcich štatistických obdobiach, a to približne 48 %. Rovnaký počet registrovaných používateľov i potenciálnych používateľov uviedlo 289 školských knižníc (19 %). Je potrebné podotknúť, že tento štatistický údaj je len orientačný, keďže sa pri riadených rozhovoroch so školskými knihovníkmi ukázalo, že niektorí z nich vykázali identický počet registrovaných používateľov a potenciálnych používateľov s vysvetlením, že „vraj všetci žiaci, pedagogickí a odborní zamestnanci mohli prísť do školskej knižnice a využiť jej knižnično-informačné služby“.

Pozitívnu správou v prípade **školských knižníc integrovaných s verejnými knižnicami** je, že kým v roku 2021 zaznamenali z dôvodu platných protipandemických opatrení pokles registrovaných používateľov až o 24 %, tak v roku 2022 dosiahli nárast o 3 %.

Tabuľka 3 Používatelia v školských knižniciach v rokoch 2021 a 2022

Ukazovateľ	2021	2022	Nárast/ pokles (%)
Registrovaní používatelia	233 146	232 375	-0,33
Potenciálni používatelia	486 918	486 718	-0,04

VÝPOŽIČKY

Celkový počet výpožičiek sa oproti roku 2021 **zvýšil o 18 %** (Tabuľka 4). Pri ich prepočítaní s počtom registrovaných používateľov vychádzali približne 4 výpožičky na 1 registrovaného používateľa, čo je o 1 vý-

požičku viac ako v predchádzajúcom štatistickom období. Najväčší nárast výpožičiek pritom zaznamenali školské knižnice z Bratislavského kraja, a to o 46 %, a naopak, najmenší nárast školské knižnice z Trenčianskeho kraja, a to o 7 %.

Takisto bol zaznamenaný **nárast počtu prezenčných výpožičiek** knižničných dokumentov, s ktorými pracovali používatelia v priestoroch školskej knižnice alebo boli zapožičané na vyučovacie hodiny do tried, a to o 15 %. Ďalší pozitívny štatistický údaj bol zistený pri počte **absenčných výpožičiek** knižničných dokumentov, ktoré boli zapožičané do kabinetov alebo na domov. Išlo o 21 % nárast. Len na doplnenie uvádzame, že v roku 2020 to bol pokles z dôvodu pandémie koronavírusu až o 49 %.

Školské knižnice integrované so školskými knižnicami vykázali 32 % nárast celkového počtu výpožičiek, pritom v predchádzajúcom štatistickom období to bol pokles o 22 %.

Tabuľka 4 Výpožičky v školských knižniciach v rokoch 2021 a 2022

Ukazovateľ		2021	2022	Nárast/ Pokles (%)
Výpožičky spolu		730 130	862 775	+18,17
v tom	prezenčné	366 768	422 452	+15,18
	absenčné	363 362	440 323	+21,18

PODUJATIA PRE POUŽÍVATEĽOV

Počas roka 2022 školské knižnice zorganizovali **11 901 vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí** s cieľom podporiť zážitkové vyučovanie a kreatívne čítanie (Graf 3), čo je nárast oproti roku 2021 až o 35 %. Po ich prepočítaní s celkovým počtom školských knižníc pripadlo približne 8 zorganizovaných podujatí na 1 školskú knižnicu. Ide o nárast o 2 podujatia.

OKTÓBROVÉ PROJEKTY NIVAM

ZAMERANÉ NA KREATÍVNU PODPORU ČÍTANIA

NIVaM pri príležitosti októbra ako **Medzinárodného mesiaca školských knižníc 2022** zorganizoval dva projekty, ktorých cieľom bolo podporiť rovennícke čítanie a poznávanie histórie, kultúry, jazyka, literatúry či regionálnych zvykov v Českej republike a v Slovenskej republike prostredníctvom záložiek, ktoré žiaci vyrobili ľubovoľnou technikou na vyhlásené témy a vymenili si ich zvyčajne s neznámymi kamarátmi z pridelených partnerských škôl. Rovnako ich zámerom bolo podporiť spoluprácu medzi českými a slovenskými základnými školami a strednými školami a vymeniť si dobré príklady z praxe. Išlo o tieto projekty:

- **13. ročník česko-slovenského projektu *Záložka do knihy spája školy*** s témou *Môj literárny príbeh čaká na Tvoje prečítanie*, do ktorého sa zapojilo 1 040 základných škôl a osemročných gymnázií z Českej republiky a zo Slovenskej republiky s celkovým počtom 119 937 žiakmi (konkrétne to bolo 380 českých škôl s celkovým počtom 36 149 žiakov a 660 slovenských škôl s celkovým počtom 83 788 žiakov). Česko-slovenský projekt sa realizoval v spolupráci s Knižnicou Jiřího Mahena v Brne.
- **11. ročník celoslovenského projektu *Záložka do knihy spája slovenské školy*** s témou *Najlepší fantasy príbeh podľa mňa vyzerá takto*, do ktorého sa zapojilo 172 stredných škôl s 8 792 žiakmi.

NIVaM pri príležitosti **Medzinárodného dňa školských knižníc (25. októbra 2021)** zorganizoval **18. ročník celoslovenského projektu *Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice*** na tému *Ako máme radi školskú knižnicu*. Jeho hlavným cieľom bolo zábavnými formami práce s knihou podporiť u žiakov dobrý a trvalý vzťah ku knihe, školskej knižnici, čítaniu a k poznávaniu nového. Ďalším jeho dôležitým cieľom bolo, aby všetci žiaci prispeli inšpiráciou k slávnostnému priebehu osláv, prejavili v ňom osobné talenty a navzájom súdržne spolupracovali pri prehlbovaní čitateľských návykov a záujmov. Záštitu nad celoslovenským projektom prevzalo ministerstvo školstva. Do celoslovenského projektu sa zapojilo 199 školských knižníc s 35 300 účastníkmi. Prvým siedmim víťazom celoslovenského projektu, ktorými boli **Školská knižnica Základnej školy v Hliníku**

nad Hronom, Školská knižnica Spojenej školy v Spišskej Novej Vsi, Školská knižnica Základnej školy s materskou školou v Udiči, Školská knižnica Základnej školy na Spojovej ulici v Banskej Bystrici, Školská knižnica Základnej školy v Dvoroch nad Žitavou, Školská knižnica Základnej školy v Čadci-Podzávoze, Školská knižnica Základnej školy v Svrčinovci, venoval NIVaM knižné publikácie v celkovej sume 2 000 €. Prvý partner celoslovenského projektu Klub mladých čitateľov Albatros (www.kmc.sk) venoval Školskej knižnici Základnej školy na Námestí mládeže vo Zvolene knihy v hodnote 150 €. Druhý partner celoslovenského projektu Vydavateľstvo Tatran (www.slovtatran.sk) venoval Školskej knižnici Základnej školy na Tribečskej ulici v Topoľčanoch knihy v hodnote 150 €. Tretí partner celoslovenského projektu Vydavateľstvo IKAR v rámci Knižnej edície pre malých čitateľov Stonožka (www.stonozka.sk) venoval Školskej knižnici Základnej školy s materskou školou Štefana Ďurovčíka v Palíne knihy v hodnote 80 € a v rámci Knižnej edície pre mladých čitateľov YOLI (www.yoli.sk) venoval Školskej knižnici Gymnázia sv. Moniky v Prešove rovnako knihy v hodnote 80 €.

Pridanou hodnotou zorganizovaných projektov, do ktorých sa celkovo zapojilo 1 411 slovenských a českých základných a stredných škôl spolu s 164 029 účastníkmi, bol nielen rozvoj čitateľských, komunikačných, prezentačných i sociálnych zručností žiakov, ale aj vytváranie stálych živých spoločenstiev v školských knižniciach a v jednotlivých triedach medzi všetkými žiakmi školy, teda aj medzi žiakmi s mentálnym postihnutím, žiakmi s naruše-

nou komunikačnou schopnosťou či žiakmi pochádzajúcimi zo sociálne alebo jazykovo znevýhodneného prostredia, ktorí mimo školy nemajú prístup k čítaniu kníh. Ich vyhodnotenie je dostupné na webovom sídle NIVaM (www.nivam.sk) v časti Knižnica, sekcia Školské knižnice.

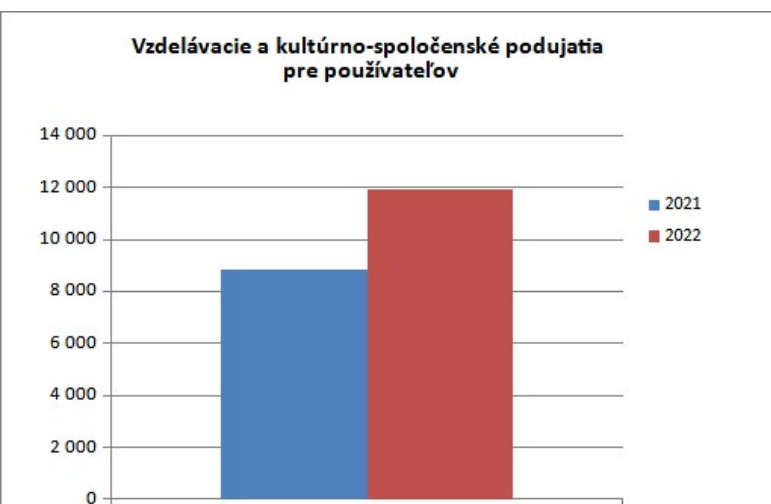
Informácie o uvedených projektoch boli už sčasti publikované pod názvom Čitateľské aktivity školských knižníc v roku 2022 (*Knižnica*, roč. 24, č. 2 (2023), s. 41 – 56).

INFORMAČNÉ TECHNOLOGIE

V porovnaní s rokom 2021 sa celkový počet **automatizovaných knižnično-informačných systémov** zvýšil približne o 2 % (Tabuľka 5). Je potrebné zdôrazniť, že len 34 % školských knižníc pracuje buď s automatizovaným knižnično-informačným systémom Biblib, Clavius, Knižničný systém pre malé a stredné knižnice, Profilib, alebo využíva elektronické programy aScAgenda, eškola, ktorých súčasťou je modul *Knižnica* umožňujúci evidovať všetky povinné údaje v oblasti odbornej evidencie knižničných dokumentov v súlade s platným právnym stavom. Relatívne najlepší stav elektronizácie vykázali školské knižnice zo Žilinského kraja, z ktorých približne 46 % má automatizovaný knižnično-informačný systém. Naopak, zreteľne nízky stav elektronizácie vykazujú školské knižnice z Trnavského a Banskobystrického kraja, z ktorých len 29 % pracuje s automatizovaným knižnično-informačným systémom.

Tabuľka 5 Informačné technológie v školských knižniciach v rokoch 2021 a 2022

Ukazovateľ	2021	2022	Nárast/pokles (%)
Automatizovaný knižnično-informačný systém	544	553	+1,65
Online katalóg školskej knižnice na internete	92	97	+5,43

Graf 3 Podujatia pre používateľov v školských knižniciach v rokoch 2021 a 2022

Z 23 školských knižníc integrovaných s verejnými

knižnicami vlastní automatizovaný knižnično-informačný systém približne 57 %.

Prístup ku knižničnému fondu prostredníctvom **online katalógu** zabezpečilo 97 školských knižníc, čo je nárast o 5 %.

V prípade **školských knižníc integrovaných s verejnými knižnicami** bola situácia v oblasti sprístupnenia online katalógu na internete markantne horšia. Z nich len 3 sprístupňovali záznamy o knižničnom fonde všetkým členom školskej komunity i občanom príslušnej obce.

PERSONÁLNE ZABEZPEČENIE

Pri tomto štatistickom ukazovateli považujeme za dôležité hneď uviesť, že síce v súlade § 36 ods. 1 písm. l) zákona č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov je uvedený termín **školský špecialista vo výchove a vzdelávaní**, ktorý v súlade s § 38 ods. 4 písm. b) uvedeného zákona vykonáva činnosti v oblasti „využívania knižničných služieb a informačných služieb pre potreby výchovy a vzdelávania, aktualizácie vzdelávania, sebarozvoja žiakov, pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov“, ale v aplikačnej praxi sa naďalej používa termín **školský knihovník**. V 1 525 školských knižniciach výkon odborných činností zabezpečovalo **1 794 školských knihovníkov**, ktorí ich prevažne robili popri „základnom pracovnom úväzku“ ako činnosti súvisiace s výchovno-vzdelávacou činnosťou učiteľa alebo vychovávateľa. V porovnaní s rokom 2021 ide o nepatrný pokles počtu školských knihovníkov, a to len o 0,44 %.

Pri personálnom zabezpečení školských knižníc uvádzame ešte dve dôležité informácie. Po prvé, že pri výkone odborných knižničných činností, ako sú dopĺňovanie knižničného fondu, vedenie odbornej evidencie, vykonávanie revízie knižničného fondu, vyradovanie knižničného fondu, organizácia, uchovávanie a ochrana knižničného fondu a poskytovanie knižnično-informačných služieb, využívali **odborné poradenstvo metodiky pre školské knižnice NIVaM**. Po druhé, že len malé percento riaditeľov škôl využilo na **finančné odmeňovanie práce školského knihovníka** buď dva základné nástroje, a to osobný príplatok a/alebo odmenu v súlade so zákonom č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme a o zmene a doplnení

niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, alebo im poskytlo náhradné voľno. Ostatní riaditelia škôl vo svojich rozpočtoch, ktoré sú postavené na normatívnom financovaní, to znamená, že školy sú financované podľa počtu žiakov a personálnej a ekonomickej náročnosti výchovno-vzdelávacieho procesu v zmysle zákona č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov a *nariadenia vlády SR č. 630/2008 Z. z.*, ktorým sa ustanovujú podrobnosti rozpisu finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu pre školy a školské zariadenia v znení neskorších predpisov, nedokázali vyčleniť finančné prostriedky na mzdové ohodnotenie školského knihovníka, čo dotknutí **školskí knihovníci považovali za najvýznamnejšiu prekážku vo svojej činnosti**. Uvedené údaje boli získané z riadených rozhovorov s riaditeľmi škôl a so školskými knihovníkmi, keďže finančné náklady na mzdové ohodnotenie školského knihovníka už nie sú predmetom štatistického zisťovania ministerstvom školstva od roku 2021.

Tabuľka 6 Personálne zabezpečenie v školských knižniciach v rokoch 2021 a 2022

Ukazovateľ	2021	2022	Nárast/ pokles (%)
Počet zamestnancov školskej knižnice (fyzické osoby)	1 802	1 794	-0,44

HOSPODÁRENIE ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC

V roku 2022 bol zaznamenaný markantný **pokles finančných nákladov** na nákup knižničného fondu, a to až o 38 % (Tabuľka 7). Uvedený pokles finančných prostriedkov oproti predchádzajúcemu štatistickému obdobiu bol spôsobený najmä nerealizovaním už spomínaného rozvojového projektu ministerstvom školstva *Čítame radi*. V roku 2021 bolo v rámci neho podporených 1 022 škôl, a to celkovou sumou 748 228 €, pričom jedna škola mohla získať

maximálne 800 € a minimálne 200 € na nákup krásnej literatúry a odbornej literatúry. Poznamenávame, že pri tomto rozvojovom projekte sa nerozlišovalo, či ide o školu so zriadenou školskou knižnicou v súlade s platným právnym stavom alebo len o školu s kabinetnou zbierkou kníh.

Za alarmujúci stav považujeme, že až **60 % riaditeľov škôl nevyčlenilo** v rozpočte finančné prostriedky na kúpu knižničných dokumentov. Táto skutočnosť sa viditeľne prejavila v oblasti hospodárenia **23 školských knižníc integrovaných s verejnými knižnicami**. Pri nich bol zaznamenaný pokles finančných nákladov na nákup knižničného fondu až o 86 %, pričom v roku 2021 to bol nárast až o 330 %. Kvôli objektívnosti dodávame, že v niektorých prípadoch došlo k štatistickému omylu, a to z dôvodu nesprávneho započítania ceny knižničných dokumentov do finančných nákladov na nákup knižničného fondu, ktoré získali bezodplatným prevodom od obce v rámci realizácie eurofondovej výzvy zameranej na budovanie a zlepšenie technického vybavenia jazykových učební, školských knižníc, odborných učební rôzneho druhu v základných školách v rámci Integrovaného regionálneho operačného programu (IROP-PO2-SC222-2016-13) Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky.

Tabuľka 7 Hospodárenie v školských knižniciach v rokoch 2021 a 2022

Ukazovateľ	2021	2022	Nárast/ pokles (%)
Finančné náklady na nákup knižničného fondu	854 380	533 032	-37,61

ČINNOSŤ NIVAM PRE ŠKOLSKÉ KNIŽNICE

NIVaM je poverený **metodickým riadením školských knižníc** v oblasti tvorby metodických materiálov a poskytovaním odborného poradenstva. Uvedenú

činnosť zabezpečuje metodička pre školské knižnice. Metodické riadenie pre školské knižnice plnilo svoje strategické poslanie v roku 2022 viacerými spôsobmi a formami, a to:

- poskytovaním odborného poradenstva zriaďovateľom školských knižníc (riaditeľom škôl a starostom obcí) a školským knihovníkom v rámci výkonu odborných knižničných činností (napr. pri doplňovaní knižničného fondu, vedení odbornej evidencie a spracovaní knižničných dokumentov, vykonaní revízie knižničného fondu, vyradovaní knižničných dokumentov, organizácii, uchovávaní a ochrane knižničného fondu a poskytovaní knižnično-informačných služieb), pri zriadení, zlúčení alebo zrušení školskej knižnice, pri vyplňovaní štatistického výkazu za rok 2021 (4 964 písomne evidovaných konzultácií),
- priebežnou aktualizáciou informácií a metodických dokumentov na webovom sídle NIVaM (www.nivam.sk) v časti *Knižnica*, sekcia *Školské knižnice*,
- vypracovaním metodických materiálov (napr. metodické usmernenie č. 1/2022 k povinným evidenciám školskej knižnice, metodické usmernenie č. 2/2022 upravujúce postup pri vykonaní revízie knižničného fondu a vyradovaní knižničných dokumentov z knižničného fondu školskej knižnice, metodické usmernenie k vykázaniu počtu registrovaných používateľov a výpožičiek vo výkaze o školskej a akademickej knižnici Škol (MŠVVaŠ SR) 10 – 01 za rok 2021, metodický pokyn k povinnému uzatvoreniu odbornej evidencie v školskej knižnici za rok 2022),
- aktualizáciou metodických materiálov (napr. *Kalendár vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí Odboru Slovenskej pedagogickej knižnice pre školské knižnice na rok 2022, Podujatia na podporu a rozvoj čitateľskej gramotnosti*),
- vytvorením *Webového registra pre zber štatistických údajov o školskej knižnici za rok 2022* pre ministerstvo školstva,
- aktualizáciou elektronickej metodickéj bázy *Automatizované knižnično-informačné systémy*,
- aktualizáciou elektronickej metodickéj bázy *Príklady dobrej praxe zo školských knižníc*,
- aktualizáciou *Adresára regionálnych knižníc* poskytujúcich metodickú pomoc pre školské knižnice,
- aktualizáciou *Adresára školských knižníc v Slovenskej republike*,
- zorganizovaním vzdelávacích podujatí (napr. 16. medzinárodnej konferencie *Školské knižnice*

ako informačné a kultúrne centrá škôl, dvoch celoslovenských online seminárov zameraných na vedenie povinných odborných evidencií školskej knižnice a na elektronizáciu školských knižníc),

- prípravou, realizáciou a vyhodnotením projektov zameraných na podporu a rozvoj čitateľskej gramotnosti (napr. 13. ročníka česko-slovenského projektu pre základné školy a osemročné gymnáziá *Záložka do knihy spája školy*, 11. ročníka celoslovenského projektu pre stredné školy *Záložka do knihy spája slovenské školy*, 18. ročníka celoslovenského projektu *Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice*),
- vyhodnotením plnenia Uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 620/2014 týkajúceho sa vyhodnotenia strategických úloh za sieť školských knižníc za rok 2021 (materiál bol vypracovaný pre potreby ministerstva školstva),
- prednáškovou činnosťou (boli odprezentované tri prednášky),
- publikačnou činnosťou (bolo publikovaných 13 článkov),
- propagačnou činnosťou v slovenských a zahraničných printových a elektronických médiách,
- edičnou činnosťou (zostavenie a vydanie elektronického zborníka zo 16. medzinárodnej konferencie *Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl*),
- členstvo v pracovných komisiách (napr. Fondu na podporu umenia).

SUMARIZÁCIA ANALÝZY

Na základe stručnej analýzy vybraných štatistických ukazovateľov o školských knižniciach za rok 2022 možno konštatovať nasledujúce výrazné pozitívne zistenia:

- **pretrvávajúci záujem o podporu zážitkového vzdelávania a kreatívneho čítania** (napr. účasť 1 411 slovenských a českých základných a stredných škôl zo Slovenskej republiky a z Českej republiky s celkovým počtom 164 029 žiakov do troch projektov, ktoré organizoval NIVaM na podporu čítania),
- **vysoká angažovanosť riaditeľov škôl a školských knihovníkov na prevádzke a činnosti svojich školských knižníc** (napr. aktívne využívanie odborného poradenstva a konzultačnej služby NIVaM pri výkone odborných knižničných činností

a pri organizovaní vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí, účasť riaditeľov škôl a školských knihovníkov na dvoch celoslovenských online odborných seminároch zameraných na vedenie povinných odborných evidencií školskej knižnice a na elektronizáciu školskej knižnice a na 16. medzinárodnej konferencii *Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl*),

- **iniciatívny prístup pri hľadaní využitia rôznych foriem financovania činnosti školských knižníc riaditeľmi škôl** (napr. zapojenie sa do výziev na predkladanie projektov financovaných zo štrukturálnych fondov Európskej únie a výziev rôznych občianskych združení a nadácií).

Pri sumarizácii štatistických ukazovateľov o školských knižniciach sa ich analýzou skonštatovali i negatívne zistenia, ktoré poukazujú na pretrvávajúce slabé miesta v prevádzke a činnosti školských knižníc, ako napríklad:

- nízka úroveň finančného zabezpečenia školských knižníc v oblasti **doplňovania knižničného fondu**,
- nízka úroveň finančného zabezpečenia školských knižníc v **oblasti elektronizácie a informatizácie školských knižníc**,
- nízka úroveň zabezpečenia **odborných knižničných činností školských knižníc** z dôvodu **nedostatku času školských knihovníkov** venovať sa práci v školskej knižnici popri „základom pracovnom úväzku“ a **slabé alebo vôbec žiadne finančné ohodnotenie ich práce**.

NÁVRHY NA SKVALITNENIE ÚROVNE ZABEZPEČENIA PREVÁDZKY A ČINNOSTI ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC

Za výrazne významné opatrenia na skvalitnenie úrovne zabezpečenia prevádzky a činnosti školských knižníc považujeme:

- **vyčlenenie finančných prostriedkov** na prevádzku a činnosť školskej knižnice z rozpočtu zriaďovateľa školskej knižnice (školy alebo obce pri školských knižniciach integrovaných s verejnými knižnicami),
- **realizáciu rozvojového projektu** ministerstvom

školy, napríklad s názvom *Elektronizácia školských knižníc*, ktorý by zabezpečil moderné technické vybavenie a podmienky na zavádzanie nových technológií s cieľom skvalitniť a rozšíriť knižnično-informačné služby,

- **realizáciu rozvojového projektu** ministerstvom školstva *Čítame radi* s cieľom podporiť systematické dopĺňovanie knižničného fondu,
- **vytvorenie podmienok na finančné odmeňovanie práce školského knihovníka** v rámci normatívneho financovania školy napríklad úpravou úväzku učiteľa v zákone č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- **vytvorenie podmienok pre vzdelávanie školských knihovníkov**, aby získali vedomosti a zručnosti potrebné pri výkone odborných knižničných činností.

ZÁVER

Na záver môžeme skonštatovať, že školské knižnice ako súčasť výchovno-vzdelávacieho procesu sa v rámci svojich možností usilovali v čo najväčšej miere plniť informačné, vzdelávacie, kultúrne i voľnočasové funkcie. Kvalitnejšie a úplnejšie poskytovanie knižnično-informačných služieb všetkým členom školských komunit, podpora zážitkového

vzdelávania a efektívneho využívania rôznych informačných zdrojov, rozvoj čitateľskej kultúry žiakov a ich informačných schopností, čitateľských zručností a návykov, vytváranie pozitívnej klímy v triedach, aby v rámci individuálnej alebo skupinovej práce s knihami pracovali v pokojnej, radostnej a žičlivej atmosfére, dokazujú predovšetkým publikované informácie NIVaM z troch októbrových projektov zameraných na podporu a rozvoj čitateľskej gramotnosti, oficiálne vyhodnotenia školských koordinátorov z uvedených projektov a štatistické údaje o počte zorganizovaných vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí. Na druhej strane sa nádejame, že uvedené negatívne fakty v analýze, ktoré sú predovšetkým výsledkom slabého finančného zabezpečenia školských knižníc alebo chýbajúcich finančných prostriedkov v normatíve škôl, v budúcnosti pomôže zriaďovateľom školských knižníc vyriešiť aj ministerstvo školstva. Školským knižniciam sa tak vytvorí priestor na dosiahnutie troch hlavných cieľov. Prvým cieľom by bolo vytvorenie podmienok na to, aby činnosť školských knižníc bola v súlade so všeobecnými právnymi predpismi, s legislatívou platnou v oblasti školstva a knižničnou legislatívou. Druhým cieľom by bolo podporenie procesu elektronizácie a internetizácie v školských knižniciach. Tretím cieľom by bola podpora zážitkového vyučovania a zábavných foriem práce s knihou a pomoc žiakom, aby si vytvárali dobrý a trvalý vzťah ku knihe, k čítaniu a poznávaniu a aby vnímali školskú knižnicu ako priateľské a bezpečné miesto, v ktorom sú vždy vítaní.